

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicæ, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

Decisiones De Matrimonio

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Decisio XXVI. Argumentum. Tractat hæc Decisio di Indepimento Disparitatis Cultus, Matrimonium dirimente. Demonstrat Juribus, Rationibus, Historiis ac Exemplis, illud provenire non à Jure Naturali, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94595](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94595)

cundo obtenta erit nulla, ac subreptitia, quia Papa non presumitur velle idem genus criminis pluries remittere. l. Nemo 3. C. de Episc. op. audient. Et allegat DD. ita sentientes, inter quos Sanchez libr. 8. disp. 22. num. 20. Basil. Pontium libr. 8. cap. 17. §. 1. num. 8 in fin. Aversam q. 19. sect. 5. & aliis omisiss, Dianam part. 8. tract. 3. resol. 75. quæ nunc reperitur in ejus opere Coordinato tom. 3. tract. 2. resol. 148. ubi alios DD. concordantes cumulat.

Quo ad Quartum: in quo investigandum proponitur, *Quantum Deo displiceant prædicta homicidia, vel adulteria in proprios conjuges?* talis displicentia ostendi potest ex punitioe quam Divina Justitia semper sumpsit, ob hujusmodi crimina, prout apparet ex sequentibus historiis, ac exemplis. Prima est Clytemnestræ, Tyndari filia, Castoris germanæ, Helenæ, Pollucisque Sororis, natæ in Urbe Sparta, ac Agamemnonis Mycenarum Regis Uxor, quæ malè Viro suo servavit fidem. Hic enim Trojam ad ulciscendam fratris injuriam, ob Helenæ raptum profectus, totius Græci exercitus summum gerens imperium, dum in expugnanda Troja, pro Græciæ dignitate infudit, à prædicta Clytemnestra Uxore sua magno fuit affectus dedecore; nam ipsa, infano amore capta, cum Ægistho Thyeste filio, Agamemnonis patruele, adulterium commisit; adeoque in adulterum amore exarsit, ut secum conveniret de Agamemnone Conjuge occidendo, ut secum Nuptias impunè posset inire. Post expugnationem Trojæ Agamemnon domum triumphans reversus cum captiva Cassandra, quæ in prædæ partitione ei obvenerat, ejusdem sentit vaticinium de insidiis sibi ab Uxore paratis, quibus credere nolens impiè fuit ab Ægistho adultero interfectus, & eidem adultero homicidæ adultera nupsit. Sed numquid impunè? Nequaquam: nam non multò post, ab Oreste filio, quem Agamemnon ex impia Conjuge reliquerat, indignam Patris necem ulciscente, Clytemnestra Mater, & Ægisthus adulter interempti fuerunt, ut fusiùs scribit Seneca in Agamemn. & Euripides in Oreste, de quo Ovidius:

Vindex in Matrem Patris malus ultor Orestes.

Secunda historia est Euridices, Macedonum Regina, Uxor Amynthæ, ac mater Philippi, quæ cujusdam adulteri desiderio, vitam marito suo auferre veneno tentavit, sed à filia scelere detecto; tanti flagitii Euridice, ac adulter pœnas luerunt; ut scribit Fulgositus libr. 9. cap. 1. Tertia est Fabiæ, Fabrii Fabriciani Uxor, quæ dum Petronium Valentium liberali forma adolescentem, quocum adulterii consuetudinem habebat, maximè deperiret, maritum interfecit, ut adultero frueretur securiùs. Sed paulò post & ipsa infelicitè fuit necata, ut narrat Plutarchus in Parallel. Quarta est, quam ex Jo. Moscho in Prato florido cap. 76. narrat P. Stephanus Menochius in Storeis part. 5. centur. 10. cap. 15. de quadam muliere, quæ ut nuberet militi, in cujus amorem exarserat, præter mariti mortem, duos filios suos necaverat, eò quia à milite sibi dictum fuerat, nolle in conjugem sumere alienos filios habentem. At post hæc facinora, à milite pro Uxore ob horrorem recitata; ipsa præ despera-

tionè navim ascendit; ut in Africam trajiceret. Ex abrupto navis in medio maris remanere immobilis per plures dies, etsi aliæ naves feliciter transigrarent. Nauta orans cælitus monitus fuit, ob hujus mulieris peccata, hoc prodigium datum; quam in scapham hortatus descendere; statim ac in illam ingressa est mulier ipsa; & scapham, ac mulierem mare in profundum absorbuit. Quinta est, quam ex Cantipratano refert Bagatta tom. 2. libr. 2. cap. 3. num. 7. de quodam conjuge adultero, cujus facies in formam horribilis Dæmonis cum cornibus mutata est, itaut omnes non solum homines, sed & jumenta, ac pecudes illum intuentes in fugam præ horrore se præcipientes darent. Hæc passus est adulter ille nonnullis diebus in poenam adulterii. Subdit autem Bagatta d. lib. 2. cap. 3. num. 8. *Peccatum suum ubi cum mira contritione, & lacrymis est confessus, larvalis illa confusio detecta est, & propriam faciem cum sua integritate recepit.* Sexta pariter ponitur ab eodem Bagatta d. lib. 2. cap. 3. num. 8. ex Joanne Eusebio Nierimbergo his verbis: *Legimus in Societatis Jesu Litteris annuis, quendam ex adulterio perpetrato tantam oris totius deformitatem retulisse, ut resugeretur à familiaribus. Uxore, domoque ab iis arceretur: quod ille prudenter flagitio tribuens, peccatum suum confessus, illico evasit in alterum, & decenti splendore, ac elegantia formosus rei confictos stupefecit.* Septima continetur in Chronicis S. Dominici, & ex eis desumpta transcribitur à P. Paulo Segnerio in Christ. Instru. part. 3. serm. 26. num. 20. de quodam adultero, cujus Uxor innocens in visione vidit lectulum igneum paratum in inferno pro eodem suo marito, qui ab ipsa admonitus, & ab eodem Sancto Dominico adjutus pœnitentiam egit. Non equidem effugient adulteri impœnitentes iram Domini, contra quos ipse minatur dicens: *Saturavi eos, & mæchari sunt. Unusquisque ad uxorem proximi sui iniebat: numquid super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non ulciscetur Anima mea?* Jerem. 5. 7. Plura, digna scitu, dissemit idem P. Segnerius d. part. 3. serm. 26. contra magnitudinem hujus Criminis adulterii, ibi à Studioliis legenda; ubi concludit cum Apostoli tremendis verbis: 1. Cor. 6. 9. *Nolite errare: Adulteri Regnum Dei non possidebunt.*

DECISIO XXVI.

ARGUMENTUM.

Tractat hæc Decisio de Impedimento *Disparitatis Cultus*, Matrimonium dirimente. Demonstrat Juribus, Rationibus, Historiis, ac Exemplis, illud provenire non à Jure Naturali, non à Jure Divino, non à Jure Ecclesiastico scripto; sed à Consuetudine per Ecclesiam approbata. Docet, Matrimonium inter Catholicos, & A catholicos esse quidem illicita, sed tamen valida, Leonardi Lessii eximii Theologi Soc. Jesu monita Spiritualia septem; & ejus mortis tempus.

S U M-

SUMMARIUM.

- 1 *Matrimonia iniri à fidelibus cum infidelibus illicitum.*
- 2 *Ea quoque si fiant, sunt irrita, ac invalida.*
- 3 *Catechumena nulliter nubit baptizato.*
- 4 *Jus naturale an irritet Matrimonium fidelis cum infideli? Quod sic? rationes quinque.*
- 5 *Quod non? rationes, ac exempla.*
- 6 *Rationum contrariarum resolutio.*
- 7 *Impedimentum disparis cultus an procedat à Jure Divino?*
- 8 *Esdra impugnatio Matrimoniorum cum mulieribus paganis. & num. 13.*
- 9 *Mulierum paganarum Viris Catholicis nuptiarum exempla.*
- 10 *Mulierum Catholicarum, qua nupserunt Viris paganis, exempla.*
- 11 *Hebraei illicitè, non invalidè contrahabant Matrimonium cum alienigenis.*
- 12 *Mulieres alienigenae, si fiebant proselytae, licitè nubebant Hebraeis.*
- 13 *Esdra factum circa conjugia Hebraeorum declaratum.*
- 14 *D. Pauli 2. Cor. 6. 14. verba explicata.*
- 15 *Dispar cultus an dirimat Matrimonium Jure Ecclesiastico?*
- 16 *Cap. Judaei 28. quaest. 1. declaratum.*
- 17 *Consuetudo introduxit Impedimentum dirimens disparis Cultus.*
- 18 *Heretici Matrimonium cum Catholica, & è contra, an validum? & num. 20.*
- 19 *Consuetudo potest abolere Impedimenta dirimentia.*
- 21 *Catholica validè nubit Heretico.*
- 22 *Can. 72. Synodi Trullanae 6. proscriptio.*
- 23 *Indi, ac Japonae an afficiantur Impedimento disparis cultus dirimente?*
- 24 *Leonardi Lessii monita septem spiritualia; ejusque mortis tempus.*

SEquitur exponendum Impedimentum dirimens, quod communi vocabulo nuncupatur *Disparitatis Cultus*; cujus occasione duo tractant Theologi; Unum videlicet An sit irritum ipso Jure Matrimonium contractum inter Baptizatum, & non baptizatum, idest à Christiano cum Judæa, vel Pagana; aut è converso, à Judæo, vel Pagano cum Christiana? Alterum, an subjaceat eidem nullitati Conjugium fidelis cum Heretico, seu Apostata à Fide; & è converso? Et de his duobus breviter in praesenti Decisione est agendum, ac pro utriusque explicatione, quatuor sunt examinanda.

1. An hoc Impedimentum Disparitatis Cultus sit introductum à Jure naturali?
2. Vel potius à Jure Divino positivo?
3. Sive à Jure Ecclesiastico? ubi? & quando?
4. An Catholica mulier validè nubit Hæretico, seu Apostata? & è contra?

Doct. Clericali Tom. II. Lib. VI.

Quo ad Primum. Præmittere oportet, quod Matrimonium fidelis baptizati cum infideli non baptizato est prorsus illicitum tam jure naturali, quam jure Divino; itaut circumscripta prohibitione Ecclesiæ, & irratione conjugii, ab hoc impedimento dirimente *Disparitatis Cultus* causata, peccent mortaliter fideles cum infidelibus contrahentes, nisi ob magnam, ac publicam causam, & cum dispensatione Summi Pontificis id agerent; tum ob periculum perversionis à fide, cui se exponerent baptizati sic nubentes; tum propter damnum prolis, ad cujus bonam, & rectam educationem in obsequio Dei Matrimonium ordinatur; siquidem difficulter possunt filii vel Patris, vel Matris infidelis in vera fide instrui, & educari, ut disserunt Salmanticenses, alios DD. allegantes tract. 9. de Matrim. cap. 12. à num. 66. & seqq. Uterius est præmittendum, quod hujusmodi conjugia fidelium cum infidelibus, ac baptizati cum non baptizato, non solum sunt illicita; sed etiam ipso Jure nulla, ac invalida; ut probat S. Thomas in 4. dist. 39. 2. quaest. unic. art. 1. & in Addit. 3. part. quaest. 59. art. 1. quem universi Theologi, ac Canonistæ sequuntur, illosque refert longa serie Sanchez de Matrim. libr. 7. disp. 71. num. 2. subdens hanc irrationem intrare etiam si mulier baptizata nuberet Catechumeno juxta text. in cap. Cave 28. quaest. 1. ubi dicitur: *Si Christiana sit non est satis; nisi ambo initiati sint Sacramento Baptismatis*: quo loco Glossa d. Verb. Christiana explicat, idest Catechizata. Quarunt igitur DD. an hoc impedimentum dirimens *Disparitatis Cultus* irritet Matrimonium initum inter fidelem, ac infidelem de Jure naturali? Nonnulli DD. affirmant; *Primo*, quia id, quod 4 repugnat fini ipsius Matrimonii censetur vetitum, ac prohibitum in Jure naturali, à quo ordinatum est ipsum Matrimonium. Sed finis Matrimonii non solum est prolis generatio; sed ejus bona educatio; quæ fieri non potest, quando unus ex genitoribus sit fidelis, alter vero infidelis; ab isto enim contra Deum filii instruentur, & erroribus imbuti pessimè educabuntur. Ergo Jus naturale instituit, ne fidelis nubat infideli: *Secundo*, quia de Jure naturali est, ut conjuges adinvicem se diligant, honorent, ac mutuo prosequantur affectu. Sed hoc obtineri non potest inter eos, quorum dispar est Religio; potius enim prorumpent in odia, injurias, ac contentiones. Ergo ab eodem Jure procedit hoc impedimentum dirimens disparis cultus. *Tertio*, quia sicut Juris naturalis est abstinere ab occasionibus, ac periculis peccandi, sic ab eodem Jure procedere debent remedia ad præcavenda ipsa pericula. Sed impedimentum hoc dirimens disparitatis cultus tendit ad evitandas occasiones, ac pericula peccandi. Ergo à Jure naturali procedit. *Quarto* illius Juris debet esse irritare Matrimonium, ne validè fiat, cujus est illud dissolvere, si antea etiam validè fuisset factum. Sed jus naturale dissolvit Matrimonium valide initum inter infideles, si unus eorum convertatur ad fidem, & oriatur inter eos disparitas cultus, juxta verba illa Apostoli 1. ad Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subiectus est frater, aut soror in hujusmodi*; quod latè demonstravimus supra Decis. XI.

X 2

& ha-

& habetur in cap. Quanto. & in cap. Gaudemus. De Divort. Ergo ad idem Jus naturale spectat hoc impedimentum dirimens Disparitatis Cultus statuere; ne fidelis nubat infideli, sub poena nullitatis Matrimonii. Quinto, quod operatur Jus Divinum in irritando Matrimonio ratione sacramenti, operatur Jus naturale in eadem irritatione ratione contractus; siquidem Matrimonium est unum, & idem quo ad contractum, & quo ad Sacramentum. Ergo sicut Jus Divinum irritat Matrimonium tanquam Sacramentum inter fidelem, & infidelem, quia iste non est capax Sacramenti, cum non sit baptizatus; ita Jus naturale irritat Conjugium tanquam contractum inter eosdem fidelem, & infidelem.

His tamen, & similibus minimè obstantibus, vera est opinio negativa, quæ tenet, hujusmodi impedimentum Disparitatis Cultus non esse introductum à Jure naturali, neque ab eo provenire. Primo, quia Disparitas Cultus nullam impossibilitatem habet de Jure naturali in Matrimonio fidelis cum infideli: siquidem Matrimonium institutum est ad propagationem proles, ad ejusdem educationem, & ad mutua inter conjuges obsequia. Sed hæc possunt exerceri etiam inter eos dispar sit cultus; ut est manifestum ex exemplis infra adducendis. Ergo hoc impedimentum non est de Jure naturæ. Secundo, quia si à Jure naturali esset hoc impedimentum dirimens, sequeretur, quod uno conjugum infideli converso ad fidem, statim esset solum vinculum Matrimonii illius. Sed hoc non est verum; quia si vult infidelis habitare cum fidele sine injuria Creatoris, id potest, juxta illud Apostoli 1. Cor. 7. Si quis frater uxorem habeat infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam, quia scilicet remanet validum Matrimonium inter eos; aliàs viverent in fornicatione. Ergo non procedit hæc irritatio à Jure naturali. Tercio, quia tempore Legis naturæ homines sancti, ac timorati conjugia faciebant etiam cum mulieribus disparis cultus; nam Jacob duxit in uxorem duas filias Labani, ut habetur Genes. 29. quæ quidem, sicut pater earum, erant idolatræ; nam portaverunt secum idola, cum Jacob reverteretur cum uxoribus in patriam suam Genes. 31. 32. Joseph ejus filius cum esset Prorox Ægypti accepit in uxorem Asenethem filiam Putifar Sacerdotis Heliopoleos, utique Idololatram, & Gentilem, prout erat pater ejus. Genes. 41. 45. Ipse quoque Moyses cum esset adolescens in Ægypto, & antequam ei Deus daret Legem in Monte Sinai, videlicet adhuc Lege naturali durante, accepit Sephoram filiam Raguelis, alio nomine Jethro Sacerdotis Madianitæ in uxorem, Exod. 2. 21. utique Idololatram, ac Gentilem; idcirco recusaverat circumcidere puerum, quem ex Moyse genuerat; cui post non breve tempus eandem circumcisionem filii exigenti dixit: Sponsus sanguinum tu mihi es. Exod. 4. 25. Quo loci ait Cornelius à Lapide: Quæres, cur Moyses vir sanctus, secundum Legem, filium suum non circumcidit? Respondit Rupertus, & Hugo de S. Viatore, eo quod Jethro socer, & Sephora Uxor, utpotè gentiles, & Madianitæ, non permitterent puerum dolore, & vulnere affici. Igitur Jus naturale, dum homines viverent sub Lege Naturæ,

hoc impedimentum dirimens non induxerat, nec postea induxit. Quare hac retenta opinione; ad rationes contrarias respondetur ad 1. Quod dispar cultus non obstat absolute bonæ educationi proles; aliàs sequeretur, quod Matrimonium esset invalidum inter Catholicam, & Hæreticam, inter quos est eadem difficultas bene educandi filios; & tamen non est irritum, ut infra ostendimus. Ad 2. quod idem procedit circa mutua dilectionem inter ipsos conjuges, qui de Religionem inter se non disputant, sed maritalem affectum custodiunt. Ad 3. quod obligatio fugiendi pericula peccandi procedit quidem à principiis Juris naturalis, sed non est tantæ energiae, ut irritet conjugium inter personas diversius cultus. Ad 4. quod dissolutio Matrimonii, ob conversionem conjugis infidelis ad fidem, procedit non ex Jure naturali immediato, sed ex privilegio divino, ac dispensatione relicta à Christo Domino in favorem Fidei, ut probatur est supra in cit. Decis. XI. Ad 5. non currere periculum de contractu ad Sacramentum; quia etsi Sacramentum non subsistat, ubi nullus est contractus Matrimonii; attamen in pluribus casibus contractus subsistit, etsi Sacramentum deficiat, ut fuscè disputavimus, & docuimus supra Decis. IV. Quare rejecta prima opinione; hanc secundam, quæ negat hoc impedimentum dirimens disparitatis cultus inventum esse à Jure naturali amplectuntur, ac tunc Theologi, & Canonistæ, quos citat, & sequitur Sanchez d. libr. 7. disp. 71. num. 7. Lessius in 3. p. D. Thom. cap. 11. de Matrim. num. 180. Averl. q. 18. sect. 1. col. 12. Basilus Pontius de Matrim. libr. 7. cap. 47. num. 2. Salmanticenses d. tract. 9. cap. 12. num. 70. Maltrius d. disp. 7. num. 502. & novissime Eminentiss. Cardin. de Lauræa de Matrim. disp. 32. à num. 20. & seqq.

Quo ad Secundum: in quo petitur, an prædictum impedimentum disparitatis cultus procedat à Jure Divino positivo? Et videtur dicendum quod sic; primo, quia in Deuter. 7. 1. sic Deus præcepit populo suo: Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam possideris ingredieris &c. Non tibi cum eis (id est idololatræ) socius, nec misereberis earum; neque sociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus; nec filiam illius accipies filio tuo: quia seducet filium tuum, ne sequatur me; & ut magis serviat Diis alienis. Et quoniam aliquis posset dicere, præceptum hoc Divinum fuisse prohibitivum; non etiam irritans conjugiorum, quæ ab Hebræis inirentur cum foeminis gentilibus, & idololatræ; contrarium deducitur ex facto Esdræ, qui reversus in Jerusalem ex Babylonica captivitate, restauraturus Templum, ac reformaturus mores populi; scandalaque, & peccata, quæ invaluerant, ablaturus; inter cætera ipse redarguit populum. 1. Esdr. 10. 10. dicens: Vos transgressi estis, & duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel. Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, & facite placitum ejus, & separamini à populis terræ, & ab uxoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat. Et subinde deputati fuerunt Judices, qui exequerentur tale præceptum; & dimissa fuerunt uxores alienigenæ à populo Hebræo. Ergo Matrimonia Hebræorum cum mulieribus idolola-

idololatri erant irrita, & invalida à principio ob impedimentum disparis cultus dirimens, quod procedebat ex Jure Divino positivo scripto in *libr. Deuteron. cap. 7.* suprarrecensito. Uterius, id videtur expresse innuere Apostolus 2. *Cor. 6.* dicens: *Nolite jugum ducere cum infidelibus;* quæ verba ab interpretibus explicantur de Matrimonio, quod invalidè contrahitur contra jus Divinum à fidele cum infideli; & idè sic opinati sunt ac scripserunt Catharinus *libr. 5. contra Cajetan. cap. De Matrim.* Viguerius *libr. de Instit. cap. 16. §. 7. Vers. 9. Imped. 10.* Paulus Grillandus & alii apud Sanchez *d. libr. 7. disp. 71. num. 6. in fin.*

Cæterum his non obstantibus; communis, ac vera omnium Scribentium Sententia est, (quam omnes antiqui ac moderni Theologi, ac Canonistæ amplectuntur) nequaquam impedimentum disparis cultus, de quo agimus, emanasse à Jure Divino positivo; & ad hanc doctrinam comprobendam satis est allegare exempla à piis viris, ac sanctis mulieribus sumpta; à quibus tum tempore Legis Mosæ, tum Legis Evangelicæ fuerunt inita Matrimonia cum personis disparis cultus; quæ non fuissent per eosdem attentata, neque per Ecclesiam permiffa, si illud impedimentum disparis Religionis dirimens processisset à Jure Divino. *Primò*, Mosaycæ Legis tempore, Salmon filius Naasson, inter Hebræos pietate, obsequio, ac fide præcipuus, ut eum vocat Tirinus *Jos. 2. 1.* duxit in Uxorem *Rahab* meretricem, paganam, ac idololatram, quæ in urbe Jericho Exploratores in sua domo receptos, à morte præservaverat; quam S. Matthæus expresse nominat in genealogia Salvatoris dicens: *Salmon autem genuit Booz de Rahab. Matth. 1. 5.* Ergo de Jure Divino non erat prohibitum sub pœna nullitatis Matrimonium inter fidelem, ac infidelem. *Secundò*: Booz ejusdem Salmonis filius sibi copulavit Uxorem *Ruth* mulierem Mohabitem gentilem, ac paganam, ut legitur *Ruth. 4. 13.* de qua pariter in Evangelio *S. Matth. 1. 6.* Booz autem genuit Obed ex Ruth. *Tertiò*, simili modo Sampson conjugium fecit cum *Dahila* scemina Philistinâ, utique pagana, ut in *libr. Judic. 16. 1.* *Quartò*, ipsemet Rex David inter alias Uxores, quas sibi desponsavit, assumpsit sibi *Macham* filiam Thomai Regis Gessur è genere Chanaanæorum; disparis utique Religionis, de qua natus est ei filius Absalom, ut testatur Textus Sacer *2. Reg. 3. 3.* Quomodo Rex David contrahere potuisset conjugium contra præceptum Divinum, & cum impedimento dirimente; si verè hoc impedimentum de Jure Divino tunc extitisset? *Quintò*, Salomon quoque Rex, ac filius David Sapientissimus, Affinitate conjunctus est Pharaoni Regi Ægypti; accepit namque filiam ejus, & adduxit in Civitatem David, ut legitur *3. Reg. 3. 1.* & nihilominus tunc erat gratissimus Deo; subdit enim ibi Scriptura *Vers. 5.* Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: *Postula quod vis, ut dem tibi.* Sed ulterius idem Salomon copulavit sibi plures alias disparis cultus uxores, *Mohabidas, Ammonitidas, Idumæas, Sydonias, & Hethæas*, ut considerat Scotus in *4. dist. 39. q. unic. in princ.* Ergo tunc non extabat im-

pedimentum dirimens disparitatis cultus. *Sextò*, etiam *Esther* Virgo Hebræa nupsit Assuero Regi Persarum, atque Medorum, utique Ethnico, ac pagano; de quo *Esth. 2. 17.*

In Lege autem Evangelica, primis Ecclesiæ Sæculis Virgines Christianæ passim desponsabantur Viris idololatri, ut scribunt S. Hieronymus *libr. 1. contra Jovinian. & S. Augustinus libr. de fide, & operib. cap. 19.* habenturque exempla plurima in Vitis Sanctorum. Nam 1. S. Cæcilie Virgini, ac Martyri ejus parentes dederant in maritum Valerianum, qui baptizatus non erat, ut ex lectionibus secundæ nocturni in Officio ejusdem Sanctæ die 22. *Novembris* legitur. 2. Paganus erat Sponsus S. Lucie Virginis, & Martyris, qui eam apud Paschasium Præfectum, quoddam Christiana esset, accusavit. *Leet. 5. Offic. die 13. Decembr. 3.* Clotildis prudentissima, ac Sanctissima Principissa nupsit Clodoveo Francorum Regi adhuc Ethnico, ac pagano, Anno Domini 494. ubi num. 5. sic scribit Spondanus: *Hoc ipso Anno, qui numeratur decimus Clodovei regnantis in Gallia, idem Rex adhuc paganus existens, uxorem duxit Crotildem, sive Clotildem, Christianam sceminam, filiam fratris Gundealdi Regis Burgundionum.* 4. S. Monica Mater Divi Augustini, quando cum ejusdem genitore Matrimonium contraxit; ipse ejus Vir erat paganus, ut testatur idem Sanctus *libr. 9. Confess. cap. 9.* & refertur à Sanchezio *d. lib. 7. disp. 71. num. 7. 5.* Ethnicus, ac Idololatra pariter erat Rex Edvinnus in Anglia Aquilonari, quando ad illum ducta fuit in Uxorem Edelburga Christiana, filia Edelberti Cantuariorum Regis, & ejusdem jussu associata à S. Paulino Monacho Romano, S. Gregorii Papæ discipulo, ac Nordanumborum creato Episcopo, ut legitur in Officio ejusdem S. Paulini *Episcop. & Confess. die 10. Octobr.* qui obiit Anno 654. 6. Consimile habetur exemplum de genitoribus S. Wenceslai Martyris, in cujus Officio die 28. *Septembris* Lectio IV. sic loquitur: *Wenceslaus Bohemiæ Dux, Uratislao patre Christiano, Drabomira matre gentili natus.* 7. Saracenis jam à sæculis circiter septem Hispanias occupantibus, inter eosdem, ac Christi fideles, ibi habitantes, fiebant frequenter conjugia teste Eminentiss. Cardin. Baronio in *Annal. ad Annum Christi 1010. tom. 11.* quem refert novissimè Eminentiss. Cardin. de Lauræa *d. disp. 32. num. 38.* subdens, *Et licet improbetur factum, tamen nullus dicit ea Matrimonia fuisse irrita;* concludens, esse evidentissimum argumentum ex omnibus supralatis exemplis, impedimentum dirimens Matrimonium, ob cultus disparitatem, non esse inductum à Jure Divino positivo, prout unanimiter tenent, ac docent Scotus in *4. Sent. dist. 39. d. q. unic. & ibid. S. Thomas, ac S. Bonaventura q. 1. alique Theologi, ac Canonistæ, quos innumeros citat, & sequitur Sanchez d. libr. 7. disp. 71. num. 7. Basilii Pontius libr. 7. cap. 47. num. 2. Averfa d. q. 18. sect. 1. col. 2. Mastrius d. disp. 7. num. 502. Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. disp. 32. num. 24. & num. 35. nec non Salmanticenses d. tract. 9. de Matrim. cap. 12. num. 70. & Lessius sup. num. 181.*

Restat, ut evacuentur fundamenta in contrarium adducta; pro quorum resolutione, ultra id, quod circa Legem Deuteronomii cap. 7. Vers. 3. tetigimus supra, idest per eam fuisse illicita Matrimonia hebræorum cum mulieribus disparis cultus, non autem irrita; magis propriè responderet Cornelius à Lapide ita scribens *ibid.* Nota: tantum vetatur hic ne misceant connubia cum Chananeis, quandiu maneant idololatæ. Nam si convertantur, & ad populum Dei aggregentur, jam Judæi sunt, non Chananei; itaque cum eis conjugium inire fas est. Cessat enim tunc ratio Legis, quæ datur Vers. 4. quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat Diis alienis. Sic Salomon duxit Rahab Jericuntinam, quæ receperat exploratores missos à Josue. Matth. 1. 5. nam Rahab facta est proselyta, & Sacra Judaica suscepit. Igitur prohibitum fuit hebræis inire conjugia cum mulieribus Chananeis non semper, ac in perpetuum, sed donec, & quousque essent idololatæ, & recusarent, se ad verum Deum convertere; quæ prohibitio extendebatur ad omnes fœminas cujuscunque nationis, ac regionis, quæ in falsa religione vellent persistere; ut ex Philone, ac Josepho advertit Tirinus Comment. in Exod. cap. 34. Vers. 15. ubi subdit: Hec tamen intellige, ita fuisse vetita, si Uxores in patria superstatione permanere vellent: Nam si ad Judæicam Religionem transire cuperent, licitum erat, tum alterius cujuscunque gentis, tum etiam Chananeas ducere; sic enim cessabat ratio Legis. Et Deuter. 21. 11. permittitur expressè hebræis, ut captis in bello mulieribus, unam ducant uxorem.

Ex his patet responsio ad factum Estdæ, qui jussit omni populo dimittere Uxores, quas ex gentibus alienigenis, ac idololatris sibi copulaverant: nam id videretur prima fronte impossibile tum de Jure, quia si Matrimonia illa erant tantum illicita, non autem irrita; quomodo solvi poterant; tum de facto, ob multitudinem Uxorū alienigenarum, quæ tunc erant apud Judæos? Responderetur enim ad dubium Juris, quod apud eos licitum erat, ac frequens dare libellum repudii, ut nos docuimus supra Decis. IX. unde poterant per illud conjugia, quamvis valida, dissolvere. Ad dubium facti dicitur, quod est probabile, facta publicatione Edicti de mandato Estdæ, ac Judicum deputatorum de dimittendis uxoribus idololatris, paucissimas ex ipsis voluisse remanere in falsa religione, sed eas ferè omnes conversas esse ad veram fidem, & abjurata ethnica superstitione promississe verum Deum colere; sicque illas non fuisse de facto dimissas à conjugibus, sed reventas tanquam proselytas, ac conversas ad Deum, prout Lex Mosayca concedebat. Notet Studiosus Lector verba doctissimi Saliani ad Annum Mundi 3591. num. 27. ubi differens de illo difficillimo Estdæ præcepto, ait: Duo fuerunt, quæ difficultatem rei minuebant: primum, usitata apud eam gentem repudia; alterum, quod fortasse licuit retinere alienigenas, si ad veri Dei cultum se traduci paterentur. Quidni enim hoc in istis mulieribus, sicut in captis bello liceret? juxta ea, quæ in Deuteronomio traduntur.

Respondetur autem ad verba D. Pauli 2. Cor. 6. 14. Nolite jugum ducere cum infidelibus, esse

hortatoria, & ad summum præceptiva, quæ faciebant Matrimonia fidelium cum infidelibus¹⁴ illicita ob periculum perversionis à fide; non autem irrita, & nulla; idcirco ad d. locum ita commentatur Cornelius à Lapide Nota: Durum erat Corinthiis in tanta paucitate Christianorum arctari ad commercia, & conjugia cum fidelibus ineunda. Multi enim inter eos sibi nec genere, nec opibus, nec statu; nec aliis dotibus pares inveniebant; itaque vel conjugio eis abstinendum erat, aut ducenda conjux nobilitate, gradu, & divitiis impar, & inferior. Rursum Jure naturæ, & Divino eis, aliisque fidelibus simpliciter, & absolute prohibitum non erat ducere infidelem conjugem: erat tamen id indecens, & periculosum, ideoque ab Apostolo hic prohibetur. Igitur apostolus monuit Corinthios, ut abstinerent ab ineundis conjugis cum infidelibus, non quia si inirent, essent irrita, ac invalida; sed quia indecentia, ac periculosa, ut bene demonstrat etiam Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. disp. 32. num. 32. siquidem tale impedimentum dirimens ob disparitatem cultus non est inducendum à Jure Divino.

Quo ad Tertium: in quo petitur, An prædictum Impedimentum ordinatum sit à Jure Ecclesiastico? ubi? & quando? Omnes Theologi, ac Canonistæ concordant opinione respondent, Disparis cultus Impedimentum dirimens provenire à Jure Ecclesiastico, & ab Ecclesia esse statutum. Ita S. Thomas, Scotus, S. Bonaventura, & alii antiqui in 4. Sent. dist. 39. Sotus *ibid.* q. Unic. art. 2. & alii plurimi congesti à Sanchez d. libr. 7. disp. 71. num. 7. Eminentiss. Cardin. Bellarminus de Matrim. libr. 1. cap. 23. conclus. 3. Matritius d. disp. 7. num. 502. Aversa d. quest. 18. sect. 1. vers. Communis tamen. Salmanticenses d. cap. 12. num. 73. & Eminentiss. Cardin. de Lauræa d. disp. 32. num. 39. qui tamen omnes fatentur nullibi reperiri Canonem, vel decretum Ecclesiæ expressè irritans Matrimonia inita inter baptizatos, ac infideles; quia in Jure Canonico sunt quidem prohibita conjugia fidelium cum infidelibus, ita tamen, ut ex prohibitione censeantur illicita, non autem irrita, seu invalida. Idcirco primum Decretum quod adduci potest pro hoc impedimento disparis cultus est illud Concilii Niceni I. celebrati Anno 323. in quo can. 67. dicitur: Quæcumque mulier fidelis viro infideli nupserit, ipsa quoque ex Ecclesia ejiciatur. Et subinde in can. 69. replicatur: Si quis fidelis filiam, aut sororem non consciam, neque præsentem dederit nuptum non credenti, prohibeatur communione fidelium. Ipsa verò, quæ data est in Matrimonium, non est prohibenda: Itaque puniuntur, qui sic nubent, sed nuptiæ non irritantur. Secundum Decretum est illud Concilii generalis Chalcedonensis habiti tempore S. Leonis Papæ, præsentem Matiano Augusto Anno Domini 451. in cujus can. 14. ita fuit statutum: Neque copulari debet nuptura heretico, aut judæo, vel pagano: nisi forte promittat, ad orthodoxam fidem se per personam orthodoxæ copulam transferre. Si quis hanc diffinitionem Sanctæ Synodi transgressus fuerit, correptioni canonice subiacebit. In quo canone, ut considerat Lessius d. cap. 11. de Matrim. num. 182. atque Eminentiss. Card. de Lauræa d. disp. 32. num. 41. nihil prorsus habetur de irratione

ratione Matrimonii, imò eodem penitus modo decernitur de infideli, ac de hæretico; & tamen cum hoc non est irritum, ut mox demonstrabimus; idemque resultat ex Concilio Toletano. 3. cap. 14. Aurelian. 2. cap. 19. Arvernensis. cap. 6. & Roman. sub Zaccharia Papa; in quibus omnibus prohibentur Matrimonia fidelium cum infidelibus sub pœna excommunicationis; sed nullum verbum de irratione.

Posset quis urgere ex Concilio Toletano 4. cap. 61. (& refertur in cap. Judæi. 28. q. 1.) ubi sic habet: *Judæi, qui Christianas mulieres in conjugio habent, admoneantur ab Episcopo Civitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur, quòd si admoniti noluerint, separentur.* Sed, ut bene subdit Emin. Card. de Lauræa ubi *supr. num. 43.* neque ex hoc colligitur intentum, nam non loquitur de separatione vinculi, sed thori tantum, imò ex eo habetur oppositum: si enim Judæus efficiatur Christianus, perseverat in conjugio; ergo erat verum conjugium, quia non requiritur novus consensus, seu contractus, qui idcirco validus erat ante conversionem.

Quapropter cum prædicti Canones, & alii consimiles, qui leguntur in d. 28. q. 1. loquantur de prohibitione, non etiam de irratione Matrimoniorum inter personas disparis cultus initiorum, hanc provenire ex Ecclesiæ consuetudine, universaliter approbata, omnes DD. asseverant; ut subdit idem Emin. Cardin. de Lauræa d. disp. 32. num. 46. his verbis: *Consuetudo Ecclesiæ Romane habet vim Legis. Et idè semper servanda ex Innocentio I. Episc. 1. cap. 19. Et dist. 11. cap. Nolite, cap. Quis nesciat, dist. 12. cap. Non decet cum similib. Hæc autem est ejus consuetudo, & praxis, ut irritet Matrimonia fidelis cum infideli: estque antiqua, non admittens contrarium: Unde ex consuetudine inductum, ac firmatum est hoc dirimens impedimentum disparitatis cultus ex communi Theologorum, ac Canonistarum assertione, allegatorum per ipsum Sanchez d. lib. 7. disp. 72. num. 8. quibus consentiunt Lessius d. cap. 11. num. 183. Ledesma, Averfa, Candidus, Bonacina, & alii, quos citant, ac sequuntur Salmanticenses d. tract. 9. cap. 12. num. 73. ex quibus confirmatur doctrina, quam posuimus pro inconcussa in Decis. XVIII. num. 20. videlicet consuetudinem legitime præscriptam habere vim introducendi impedimenta dirimentia Matrimonium.*

Quo ad Quartum: in quo requiritur, *An Catholica mulier valide nubat Hæretico, seu Apostata? Et è contra?* Responderetur, circa hoc Quæsitum tres reperiri sententias. Prima negat, mulierem Catholicam valide nubere Hæretico, seu Apostata. Ita Glossa in cap. fin. de Condit. apposit. Verb. *Contra substantiam*: ubi sic loquitur: *Est & alia conditio honesta, quæ est de substantia Matrimonii, ut cum Christianus dicat Judæa, vel hæreticæ, contraho tecum, si vis fieri Christiana; sine ista non teneret Matrimonium.* Huic Glossæ adhæsit Hostiensis in cap. 2. de Conjug. Servor. & Simanca de Catholic. instit. tit. 40. n. 46. Sed ejusdem Glossæ dictum reprobat ibidem ab alia Glossa marginali, quæ advertit, esse differentiam inter Judæam, atque hæreticam; quia contra illam est impedimentum disparis cultus diri-

mens: non etiam contra istam. Secunda Sententia docet, aliquando extitisse inter Catholicas, & hæreticos hoc impedimentum dirimens, sed successu temporum, per contrarium usum fuisse abolitum. Ita Basilus Pontius de Matrim. lib. 7. cap. 47. num. 11. Tertia Sententia, quæ communis est inter Theologos, ac Canonistas, absolute docet, validum esse Matrimonium inter Catholicum, ac Hæreticam, seu Apostatam, & è contra inter mulierem Catholicam cum Viro hæretico, seu Apostata; etsi illicitè simul contrahant, & cum culpa gravi. Ita innumeri DD. quos citat, & nominat Sanchez d. lib. 7. disp. 72. num. 2. Averfa quæst. 18. sect. 2. Lessius d. 20. cap. 11. num. 184. Salmanticenses d. cap. 12. num. 75. Mastrius d. disp. 7. num. 505. Emin. Card. de Lauræa d. disp. 32. art. 3. ubi num. 52. & seqq. probat, conjugia inter prædictos esse illicita, tum ob periculum malæ educationis prolis, tum ob censuras, quibus per Sacros Canones plectuntur iidem contrahentes, ut in cap. Cave. & cap. Non Oportet. 28. q. 1. Et ex Constitut. 42. incipien. Cum sicut. Clementis Papæ VIII. ac aliis Conciliaribus Decretis.

Quòd autem inter Catholicum, & Hæreticam, seu è contra, si contrahatur Matrimonium, non sit irritum, probatur. 1. Quia nullo Jure reperitur statutum hoc impedimentum dirimens inter eosdem. 2. Quia sic docet Glossa in d. cap. Non oportet. 28. q. 1. in Verb. Hæreticis, dicens: *21. Hæreticus non potest contrahere Matrimonium cum Christiana; dicit tamen Hugo, quòd si contrahit, tenet Matrimonium; sicut si contraheret cum excommunicato.* 3. Quia Bonifacius VIII. in cap. Decrevit. De Hæretic. in 6. mandat, confiscari dotem mulieris Catholicæ scienter nubentis Viro hæretico, at non irritat ejus Matrimonium. 4. Quia Clemens VIII. in cit. Constitutione Cum sicut. §. 2. prohibet tantummodò, *Ut Itali abstineant à Matrimoniis cum Hæreticis mulieribus.* 5. Quia Urbanus VIII. die 14. Martii 1630. in Congregatione S. Officii coram Sanctitate sua habita, decrevit, quoad Matrimonia jam inita tolerari posse Mulieres hæreticas, quæ maritos habent Catholicos, cohabitare arbitrio Ordinariorum, quando fuerit aliqua spes conversionis; & nullum subversionis periculum; ita tamen, ut proles catholice educetur. Ut refert Nicolius Instit. Civil. lib. 1. tit. 10. num. 42. Pignatellus tom. 4. consult. 139. & ejus Summator Abbas Pascuccijs tom. 2. Verb. Matrimonium. pag. 22. Et 6. Quia Sacra Congregatio Propagandæ Fidei Anno 1638. tom. 52. num. 36. Censuit, in terris Hæreticorum ubi hæreses impunè grassantur, maxime si ibi Catholice Fidei liber cultus non permittitur, Matrimonia cum ipsis hæreticis, per exhortationes potius, quàm per censuras prohibenda; teste eodem Nicolio d. n. 42. Latè Gobatus de Matrim. tract. 9. num. 226. & seqq. ubi doctè demonstrat, non extare hoc impedimentum dirimens inter Catholicos, & A Catholicos respectu disparis religionis; etsi contingere possit, ut ob aliquas condiciones, essentia Matrimonii tantum contractus repugnantes, possit inter eosdem invalidè irri.

Sed objiciet aliquis: In sexta Synodo Generali habita Anno 692. statutum fuit in can. 72. *Non licere, Virum orthodoxum cum muliere hæretica,*

heretica, neque orthodoxam cum viro heretico condulari. Si quid huiusmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritas Nuptias existimari, & nefarium conjugium dissolvi. Ergo tunc statutum fuit Impedimentum dirimens Matrimonium initum inter Catholicos, & A catholicos. Respondet Emin. Card. de Lauræa d. disp. 32. num. 64. Canonem illum nullius esse auctoritatis, & subdit; Ratio est, quia ut habetur ex tom. 3. Conciliorum fol. 141. illud Concilium congregatum fuit Constantinopoli Anno 692. in Palatio, quod dicitur Trullanum, absque legitima convocatione, & condidit Canones 102. inter quos multi præjudiciales Universitati Ecclesiæ, & præsertim Latine; & nunquam fuit à Sede Apostolica confirmatum: Igitur ex eo nequit deduci Decretum invalidans Matrimonia. Et ne quis dicat, ita locutum Cardinalem ex affectu in Ecclesiam Romanam, cuius primaria fruebatur dignitate; notentur verba Salmanticensium in Hispania commorantium, qui d. tract. 9. cap. 12. num. 75. de eodem Decreto Trullani Concilii ita loquuntur: Respondetur, illum Canonem esse ex illis, qui Trullani dicuntur, qui post dissolutam Synodum statuti sunt ab aliquibus Episcopis, & sic nullam habere auctoritatem. At id plenius demonstrat Caballus in Notitia Concilior. agens de ejusdem Trullani conventus Decretis.

Corollarii loco liceat ad Complementum disparis religionis Impedimenti irritantis, tanquam à consuetudine in Ecclesia recepti, ponere hic verba Dianæ, quæ habentur in part. 6. tract. 6. 23 resol. 39. & nunc reposita conspiciuntur in Coordinati ejus operis tom. 6. tract. 1. resol. 13. sub §. 2. videlicet: Et ideo conformiter ad dicta graves aliquot Theologi, e quorum numero fuit Lessius, in consultatione Romæ habita, censuerunt, disparitatem cultus apud Chineses, & Japonios, his initiis conversionis, non esse impedimentum dirimens. Ratio hujus dicti esse potuit, quod eatenus prædictum Impedimentum dirimit, quatenus sit usu, & consuetudine receptum, cumque in novi illius Christiani Orbis partibus hæc consuetudo tunc non esset legitime firmata, ac præscripta; ex ea nondum erat idem impedimentum statutum. Leonardi Lessii excellentem doctrinam probant opera multiplicia, quæ in Bibliotheca Scriptor. Soc. Jesu, recensentur Litt. L. Verb. Leonard. Lessius; cuius pietatis eximia ponitur testimonium his verbis de his, quæ sibi servanda quotidie proposuerat. I. Neminem vituperare. II. Ante studium cor ad Deum elevare. III. Pro capiend. consilio orare. IV. In surgendo orationem, Concede quæsumus, usurpare. V. in rebus dubiis, ac perplexis ad luminis Divini fontem confugere. VI. Ubique impetum cohibere, & pacifice agere. VII. Modum in refectioe servare, & memorem esse cælestis voluptatis. Doctissimus hic Theologus Leonardus Lessius, ac piissimus Societatis Jesu Sacerdos, obiit Lovanii die 25. Januarii Anno salutis 1623. ætatis suæ 69. Religionis 51. Sacerdotii 43. Professionis quatuor Votorum 33. ut in eadem Bibliotheca legitur adnotatum.

DECISIO XXVII.

ARGUMENTUM.

Continet hæc Decisio, quidquid dici potest, aut sciri debet de Impedi-

mento, Matrimonium dirimente, Viri, & Metus. Harum vocum Etymologia, definitione, ac divisione præmissis, explicatur, Quo Jure Metus gravis dirimat Matrimonium? & Quot conditiones requirantur, ut Metus dicatur gravis, cadens in constantem Virum? Resolvitur, An Metus reverentialis? An blanditiæ, & preces importunæ? An Metus incussus à causa naturali? vel ab homine ex justa causa illatus reddat Matrimonium nullum? Item Utrum hoc revalidari possit Juramento? Vel copula carnali subsequente? In quibus omnibus per exempla, ac DD. punctuales doctrinas tota Metus materia clarè, ac juridicè declaratur.

SUMMARIUM.

- 1 Libertas consensus humani duplex. Et quæ?
- 2 Involuntarium dicitur, quod voluntate sit non omnino libera.
- 3 Vis, & Metus impediunt, ac dirimunt Matrimonium.
- 4 Vir, & Metus sunt correlativi.
- 5 Metus Etymologia quæ? & Vis?
- 6 Metus definitiones duæ.
- 7 Vis, & Metus quomodo differant inter se?
- 8 Metus divisio duplex.
- 9 Matrimonium Metu gravi contractum est ipso Jure nullum.
- 10 Sed an Jure Ecclesiastico tantum? vel etiam Jure naturali Divino?
- 11 Infidelium Matrimonia per Vim, & Metum inita an sint nulla?
- 12 Rebecca, ut nubat Isacco, requiritur, an velit?
- 13 Mortaliter peccant, qui Vim, & Metum inferunt in Matrimoniis, & quando incurrant in excommunicationem?
- 14 Utrum etiam qui contrahunt illud ex Metu gravi?
- 15 Vim conjugis passo volente ratificare Matrimonium; an alter possit rescire?
- 16 Metus, ut sit gravis, requirit conditiones quinque. Et quæ sint?
- 17 Malorum exempla, quibus incutitur Metus gravis.
- 18 Mala sunt rationabiliter timenda, ut Metus sit gravis.
- 19 Metus ex minis à persona debili illatus non dicitur gravis.
- 20 Minas faciens an debeat esse solutus illas exequi?
- 21 Minas qui potest indemnitas fugere, non patitur Metum gravem.
- 22 Metus levis in fœmina, & viro debili potest esse gravis.
- 23 Metus reverentialis in quibus personis dicitur esse?